

1927 NÜFUS SAYIMINA GÖRE AKSARAY VİLAYETİNİN NÜFUS ÖZELLİKLERİ

İbrahim ÖZTÜRK¹

Öz

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu yıllarda Anadolu'da yaşayan halkın nitelik ve nicelikleri açısından değerlendirilmesine imkân sağlayacak bir nüfus sayımı, detaylı kayıtlar ve veriler mevcut değildi. Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti için milli-devlet inşasını sağlamak, Anadolu nüfusunu modern usullere uygun olarak belirleyerek, ülkenin ekonomik kaynaklarını verimli kullanabilmek için sağlıklı nüfus sayımı oldukça önemli idi. Bunun için 1926 yılında Türkiye nüfusunun nitel ve niceliklerini belirlemek, nüfus ile ilgili değerleri tespit etmek amacı ile İstatistik Umum Müdürlüğü kurulmuştur. 2 Haziran 1926'da kabul edilen nüfus sayımı kanunundan sonra 28 Ekim 1927 tarihinde ilk genel nüfus sayımı gerçekleştirilmiştir. Bu sayımda nüfusun medeni hali, okur-yazarlık durumu, sakatlıklar ve iktisadi faaliyetleri gibi sosyal ve ekonomik veriler yer almakta olup bu durum 1927 Genel Nüfus Sayımının önemini daha da artırmaktadır. Cumhuriyet idaresinin gerçekleştirdiği ilk nüfus sayımının Batı ülkelerinin standartlarına uygun bir şekilde gerçekleştirilmiş olması da ayrı bir önem arz etmektedir. Bu çalışmada 1927 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre Aksaray Vilayetinin nüfus özellikleri değerlendirilmiştir. Araştırmada Aksaray Vilayetinin 1927 yılı itibariyle nüfusunun kadın-erkek, okur-yazar, dini yapı, kullandığı ana dil ve meslekleri gibi sosyal, kültürel ve ekonomik özelliklerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırma konusu hakkında Başbakanlık İstatistik Umum Müdürlüğü 1927 Yılı Umumi Nüfus Tahriri ve nüfus konusunda yayınlanmış çeşitli tetkik eserler taranarak, Aksaray Vilayetinin demografik özellikleri elde edilen bilgiler dâhilinde detaylandırılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aksaray, Nüfus Sayımı, Türkiye, Yaş Grupları.

THE FEATURES OF THE POPULATION OF THE AKSARAY PROVINCE ACCORDING TO THE POPULATION REGISTERS OF 1927

Abstract

In the years of establishment of the republic a population census that allows to evaluate aspects of qualifications and quantity of community living in Anatolia, detailed records and data were not available. Ensuring the foundation of the nation-state for the newly

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi/iozturk@ohu.edu.tr

established Republic of Turkey, determining the population in Anatolia through modern methods and population census in order to use the country's economic resources efficiently was very important. Therefore, Statistics Department was established in 1926 to designate qualitative and quantitative characteristics of the population of Turkey and determine the values related to population. The first general population census was carried out on October 28, 1927, after the census law was enacted on 2 June 1926. This census population includes social and economic data such as the marital status of the population, literacy status, disabilities and economic activities and this increases the importance of the 1927 General Population Census. The fact that the first population census realized by the Republican administration was carried out in accordance with the standards of the Western countries, is also important. In this study, the issues of the population of Aksaray province according to the results of 1927 General Population Census were evaluated. In the research, it was aimed to reveal the social, cultural and economic characteristics of the province of Aksaray in 1927, such as the male-female, literate, religious structure, used native language and profession of the population. About the research topic Prime Ministry Statistics General Directorate 1927 Public Census and various analytical texts published on population were examined and the demographic characteristics of Aksaray province were tried to be detailed within the information obtained.

Keywords: *Aksaray, Population Census, Turkey, Age Groups*

Giriş

Selçuklular devrinde önemli bir merkez olan Aksaray, Beylikler ve Osmanlı devleti döneminde de bu önemini muhafaza etmiştir. 16. Yüzyılda Konya'ya, 19. Yüzyılın ilk yarısında ise Karaman Eyaletine bağlı sancak statüsünde (Bildik, 2010: 7, 45) bulunan Aksaray'ın 1864 Vilayet Nizamnamesi ile Niğde sancağına bağlı bir kaza durumuna geldiği görülmektedir (Öztürk, 2008: 24). 14 Ekim 1920'de Aksaray merkez olmak üzere Arapsun ile Koçhisar'ın bağlanması ile müstakil bir vilayet haline getirilmesini içeren üç maddelik kanun teklifi Büyük Millet Meclisine sunulmuştur. Teklifin kabulü ile Aksaray müstakil vilayet haline dönüştürülmüştür (TBMM, Zb. C., D. I, c. 5: 60-62).

Osmanlı Devleti Döneminde ilk nüfus sayımı 1831 yılında yapılmıştır. 1831 yılına kadar tahmini nüfus verileri vergiye ait düzenlenen Tahrir Defterlerinden istifade ile ortaya

konulabilmektedir. 1831 yılı nüfus sayımında nüfusun bütününe ait bilgiler yer almamaktadır. 20. Yüzyılın başlarında gerçekleşen Balkan Savaşları, Birinci Dünya Savaşı ve Milli Mücadele sonrası yapılan mübadele antlaşması ile Anadolu topraklarında nitelik ve nicelik yönünden ciddi nüfus değişimleri yaşanmıştır (Tamer-Bozbeyoğlu, 2004: 73).

Türkiye’de yaşanan nüfus ve nüfus değişimi konusu, milli bir politika olarak ilk kez Mustafa Kemal Atatürk tarafından ifade edilmiştir. Atatürk, 1 Mart 1923 tarihli TBMM’nin Dördüncü yılı yasama faaliyetlerini açılış konuşmasında; “Efendiler! Nüfus meselesi bir memleketin en mühim mesaili hayatiesindendir” sözleri ile konunun önemini belirtmiştir (Oktay, 2014: 36). Aynı şekilde, 1 Mart 1924 tarihli TBMM’nin ikinci dönem yasama yılındaki açılış konuşmasında ise; “Nüfusumuzun muhafazası ve tezyidi gayesini ehemmiyetle nazarı dikkate vaz’ederim...” sözleri ile nüfus konusuna vermiş olduğu öneme dikkat çekmiştir (Dinç, 2007: 71).

Türkiye Cumhuriyetin kuruluşunu takiben başlayan modernleşme faaliyetlerinden dolayı 1926 yılına kadar nüfusun sosyolojik ve ekonomik yapısı hakkında önemli bir çalışma yapılamamıştır. Batılı devletlerin yaptıkları nüfus sayımları ile ülkelerinin ekonomik kaynaklarını daha verimli kullandıklarını gören yöneticiler tarafından Türkiye’de de genel bir nüfus sayımı gerçekleştirilmesi için çalışmalar başlatılmıştır (Sertel, 2014: 1018). Bu çalışmalar sonunda 1926 yılında Türkiye nüfusunun nitel ve nicel verilerini belirlemek, nüfus ile ilgili istatistiki değerleri tespit etmek amacıyla İstatistik Umum Müdürlüğü kurulmuştur (Tuğluoğlu, 2012: 61). Kurulan bu kurumun başına ise istatistik konusunda uzman Belçikalı Camille Jacquart getirilmiştir (Dinç, 2007: 73).

11 Mayıs 1926 tarihinde nüfus sayımının gerekliliğini belirten Başbakanlık Bildirgesi yayınlanmıştır (Tamer-Bozbeyoğlu, 2004: 77) ve 2 Haziran 1926 tarihinde TBMM’de “İlk Genel Nüfus Sayımı Kanunu” kabul edilmiştir (Sertel, 2014: 1018). İlk nüfus sayımı gerçekleştirilmeden önce Sivas, Ankara, Mersin, Tekirdağ ve Ödemiş’te deneme mahiyetinde nüfus sayımları gerçekleştirilmiştir. Yerel düzeyde yapılan bu nüfus sayımlarının başarı ile sonuçlandırılmasından sonra Türkiye genelinde ilk nüfus sayımı 28 Ekim 1927 tarihinde gerçekleştirilmiştir (Çanak-Yeşil, 2015: 105). Cumhuriyet idaresinin ilk genel nüfus sayımı sonucunda Türkiye’nin toplam nüfusunun yanı sıra nüfusun dini yapısı, ana dili, okuma-yazma kabiliyetine sahip olup olmadığı, mesleği gibi sosyolojik,

kültürel ve ekonomik özellikleri de ortaya konulmuştur (Yıldırım, 2016: 278).

Bu çalışmada, 28 Ekim 1927 tarihinde gerçekleştirilen genel nüfus sayımına göre Aksaray'ın demografik özellikleri, dini yapısı, tabiiyetleri, medeni durumları, okuma-yazma kabiliyetleri, yaş grupları, nüfusun cinsiyet itibarıyla dağılımları, nüfus yoğunluğu, nüfusun engellilik durumu, konuşulan ana dil ve meslekler bakımından dağılımı tablolar vasıtasıyla değerlendirilmiştir.

1. 1927 Nüfus Sayımına Göre Aksaray'ın Genel Nüfus Sayısı ve Cinsiyet İtibarıyla Nüfusun Dağılımı

Türkiye nüfusu 1927 sayımına göre, 13.648.270 kişi (TCBİUM², Fasikül 3, 1929: 8) olup bu nüfusun 6.563.879 kişisi erkek(%48.09), 7.084.391 kişisi de (%51.91) kadınlardan oluşmaktaydı (TCBİUM, Fasikül 3, 1929: 18).

1927 yılında yapılan sayımına göre Aksaray'ın şehir, kaza, nahiye ve köylerin nüfusları cinsiyet bakımından aşağıdaki tabloda ayrıntılı biçimde gösterilmiştir.

Tablo 1: Nüfusun Yerleşim Birimleri ve Cinsiyet Bakımından Dağılımı (TCBİUM, 1928: 18)

	Şehir Nüfusu			Şehrebağlı Köyler Nüfusu			Nahiye ve Köyler Nüfusu			Nahiye ve Köylerin Toplamı			Genel Toplam		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
Aksaray	3668	3671	7339	33755	30708	64463	-	-	-	33755	30708	64463	37423	34379	71802
Merkez															
Arapın	1045	961	2006	7973	6473	14446	-	-	-	7973	6473	14446	9018	7434	16452
Koçhisar	1278	1237	2515	14076	13395	27471	4699	4285	8984	18775	17680	36455	20053	18917	38970
TOPLAM	5991	5869	11870	55804	50576	106380	4699	4285	8984	60503	54861	115364	66494	60730	127224

Bu tabloya göre: 11.870 kişi şehir ve kaza merkezlerinde yaşarken geriye kalan 115.364 kişi ise nahiye ve köylerde yaşamakta idi. Bir diğer ifadeyle nüfusun %9.3'ü şehir merkezlerinde %90.7'si de kırsal kesimde yaşamaktaydı. 1927 Genel Nüfus Sayımına göre Türkiye nüfusunun %16.3'ü şehirlerde, %83,7'sinin (Kodal, 2009: 43) ise kırsalda yaşadığı dikkate alınırsa Aksaray nüfusunun kent-kırsal yapısının Türkiye ortalamasının üstünde olduğu görülmektedir. Ayrıca kırsal bölge olarak değerlendirilen nahiye ve

² Türkiye Cumhuriyeti Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü.

1927 Nüfus Sayımına Göre Aksaray Vilayetinin Nüfus Özellikleri

köylerde kadın nüfusunun şehir merkezlerinde olduğu gibi erkek nüfusundan fazla olduğu görülmektedir.

2. Nüfus Yoğunluğu

Aksaray'ın 1927 yılı Nüfus sayımının yapıldığı zaman yüzölçümü 10.101 km²'dir (Mektupçu Hilmi, 1931: 12). Buna göre nüfus yoğunluğu aşağıdaki gibidir.

Tablo 2: Nüfus Yoğunluğu (TCBİUM, Fasikül 1, 1929: II)

Yerleşim Yeri	1927 Yılı Genel Nüfus Sayımına Göre Aksaray'da Nüfus Yoğunluğu					
	Nüfus Mevcudu			Yüzölçümü (km ²)	Nüfus Yoğunluğu	Mevki
	Erkek	Kadın	Toplam			
Aksaray Merkez	34.130	37.447	71.577	5.475	13.0	151
Arapsun	7.396	9.024	16.420	1.088	15.0	45
Koçhisar	18.881	20.153	39.034	3.538	11.0	105
Toplam	60.407	66.624	127.031	10.101	12.6	301

Nüfus yoğunluğuna göre Aksaray'ın çevresi ile birlikte toplam nüfusu ise 127.031 kişidir (TCBİUM, Fasikül 1, 1929: II).³ Bu sayı Türkiye nüfusunun %0.93'üne denk düşmektedir. Kadınların Aksaray nüfusu içerisindeki oranı %52.4 iken erkeklerin oranı %47.6 olarak sayılmıştır. Bu oranlar Türkiye ortalamasına oldukça yakındır. Kadın nüfus oranı tüm ilçelerde erkeklere göre daha fazladır. Bu durum sadece Aksaray ile ilgili bir husus değildir. Milli Mücadele neticesinde Aksaray ve çevresinden de çok sayıda insan ülkenin düşman işgallerine uğramaması için cepheden cepheye koşmuş ve şehit olmuşlardır. Bunun sonucunda erkek nüfus sayısında büyük azalmalar olmuştur. Aksaray vilayetinin merkez hariç olmak üzere iki kazadan oluştuğu görülmektedir. Aksaray'ın ortalama nüfus yoğunluğu 12.6 olup Arapsun kazası nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu yerleşim yeridir. Nüfus yoğunluğunun en az olduğu yerleşim birimi ise Koçhisar ilçesidir.

3. Doğum Yerleri İtibarıyla Nüfusun Özellikleri

1927 yılı Türkiye geneli nüfus sayımına göre, toplam nüfusun 439.974 kişinin Türkiye dışında anadan olduğu tespit edilmiştir. Bu

³ Ancak Türk ocakları Merkez Heyeti matbaasında basılan kitapta Aksaray Nüfusu 127.224 olarak gösterilmektedir (TCBİUM, 1928: 18).

% 3,22'ye denk gelmektedir. Nüfusun geri kalan %96.78'i de Türkiye içerisinde doğanlardan oluşmaktaydı (TCBİUM, fasikül 3, 1929: 36). 1927 yılı nüfus sayımına göre Aksaray'da doğum yerleri itibarıyla nüfus dağılımına bakıldığında Aksaray nüfusu ayrıntılı biçimde gösterilmiştir.

Tablo 3: Doğum Yerleri (TCBİUM, fasikül 2, 1929: 81)

Yerleşim Yeri	1927 Yılı Genel Nüfus Sayımına Göre Aksaray'da Doğum Yerleri İtibarıyla Nüfus												
	Orsset	Türkiye	Afganistan	Suriye	Diğer Asya ve Avrupa Devletleri	Bulgaristan	Yunanistan	Macaristan	Rusya	Sırbistan	Diğer Avrupa Devletleri	Romanya	Meçhul
Aksaray	Erkek	34076	-	-	-	-	1	-	48	2	-	-	3
	Kadın	37424	1	-	-	4	1	1	4	-	-	5	7
Arapsun	Erkek	7396	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kadın	9024	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Koçhisar	Erkek	18815	-	1	-	1	-	-	58	-	3	3	-
	Kadın	20101	-	-	2	-	-	-	44	-	-	4	2
Toplam	Erkek	60287	-	1	-	1	1	-	106	2	3	3	3
	Kadın	66549	1	-	2	4	1	1	48	-	-	9	9
Genel Toplam		126836	1	1	2	5	2	1	154	2	3	12	12

Tablo değerlendirildiğinde Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk genel nüfus sayımına göre, Aksaray ve çevresinde ki idari birimlerde yaşayan vatandaşların büyük bölümünü Türkiye sınırları içerisinde anadan olanları grubu oluşturmaktadır. Türkiye dışında anadan olup Aksaray'da yaşayan nüfusun sayısı 195 kişidir. Bu oran toplam nüfus içerisinde %0.15'e denk gelmektedir. Bu verilere göre yurtdışı doğumlular içerisinde 75 kişi kadınlardan 120 kişisi erkek nüfustan oluşmaktadır. Bunun 77'si Aksaray'da, 118'si Koçhisar'da yaşamakta olup Arapsun da hiç yaşayan yoktur. Yurtdışı doğumlu olan nüfusun başında 154 kişi ile Rusya doğumlu olanlar gelmektedir. Bunu 12 kişi ile Romanya takip etmektedir. Bulgaristan doğumlu olanlar 5 kişi, Yunanistan, Sırbistan ve Afrika doğumlular 2'şer kişidir. Afganistan, Macaristan ve Suriye doğumlu olanlar ise 1'er kişi olarak tespit edilmiştir. 12 kişinin doğum yeri ise meçhul olarak belirtilmiştir.

4. Medeni Hale Göre Nüfus Dağılımı

Yapılan sayımda bireylere medeni durumları da sorulmuştur. Nüfus, bekâr, evli, dul, boşanmış ve durumu tespit edilemeyenler olarak sınıflandırılmıştır.

Tablo 4: Medeni Hale Göre Nüfus Dağılımı (TCBİUM, fasikül 2, 1929: 7)

Yerleşim Yeri	Medeni Hal						
	Cinsiyet	Nüfus Mevcudu	Bekâr	Evli	Dul	Boşanmış	Bilinmeyen
Aksaray	Erkek	34,130	20,052	13,593	419	52	14
	Kadın	37,447	17,360	15,456	4,462	148	21
Arapsun	Erkek	7,396	4,641	2,644	95	16	-
	Kadın	9,024	3,976	3,791	1,183	74	-
Koçhisar	Erkek	18,881	10,903	7,743	190	45	-
	Kadın	20,153	8,787	8,947	2,318	100	1
Toplam	Erkek	60,407	35,596	23,980	704	113	14
	Kadın	66,624	30,123	28,194	7,963	322	22
Genel Toplam		127,031	65,719	52,174	8,667	435	36

Genel toplam nüfusun %51,7'si bekar, %41'i evli, geriye kalan nüfusun %6,8'i dul, çok az bir kısmı ise boşanmış veya tespit edilememiştir. Yine toplam erkek nüfusu içerisinde bekar erkeklerin oranı %58,9 iken evli olan erkeklerin oranı %39,6 olarak kaydedilmiştir. Dul kalmış olan erkeklerin oranı ise %1,1'dir. Toplam kadın nüfusu içerisinde bekâr olanlar %45,2 iken evli olan kadınların oranı %42,3'tür. Dul kalmış olan kadınların oranı ise %11,9'dur. Evlilik nispetleri ise birbirine çok daha yakın düzeydedir. Ancak tabloda evlilik yaşı ile ilgili olarak bir alt yaş konulmamıştır. Türkiye geneli içinde evlilik yaşları ile ilgili olarak bir alt yaş sınırı konulmadığı görülmektedir. Bu sebepten küçük yaştaki çocuklarda evli olmayanlar içerisinde yer almıştır. Belli bir yaş grubu çıkarıldığı takdirde evli olanları oranı tabloya göre daha yüksek olur.

Aksaray ve çevresindeki sosyal yapının, geleneksel Türk aile yapısına uygun bir çizgide korunduğunu göstermektedir. Bu süreçteki boşanma ve dul kalmaları ise o günlerin şartları içerisinde yaşanan gelişmeler ışığında değerlendirmek daha uygun olacaktır. Bu nedenle günümüzde sosyolojik ve ekonomik anlamda yaşanan değişimlerin neden olduğu ayrılma ve dul kalma olayları kapsamında düşünülmemesi gerektiğini de belirtmek gerekir. Toplam nüfus içinde çok az da olsa boşanmaların da olduğu görülmektedir. Tabloda dul kadın sayısının dul kalmış erkek sayısından 10 kat fazla olduğu görülmektedir. Bunun nedeni ortalama yaş ömrünün günümüzde olduğu gibi kadınlarda daha fazla olması ve o döneme ait şartlarla

yakından alakalıdır. Balkan, Birinci Dünya Savaşı ve Milli Mücadelede çok sayıda Aksaraylı cephelerde şehit düşmüştür.

5. Yaş Gruplarına Göre Nüfus Dağılımı

1927 Nüfus Sayımında ilk defa ayrıntılı bilgiler verilmiş olduğundan, daha önceki sayımlarda yer almayan ve ulaşılması mümkün olmayan bazı nüfus özellikleri detaylı bir şekilde verilmiştir. Bu sayım sonuçlarından elde edilebilen nüfus özelliklerinden biri de Aksaray nüfusunun yaş grupları itibariyle yapısıdır. Bu veriler şehrin ekonomik ve sosyal durumunu ortaya koyacak bilgiler sunması bakımından önem taşımaktadır.

Tablo 5: Yaş Gruplarına Göre Nüfus Dağılımı (TCBİUM, fasikül 2, 1929: 7)

YERLEŞİM YERİ	Cinsiyet	YAŞGRUPLARI									
		1yaşından Küçük	1-2	3-6	7-12	13-19	20-45	46-60	61-70	71ve +	Belirsiz
Aksaray	Erkek	2086	3422	4628	4976	5749	9535	2319	1043	338	34
	Kadın	1264	2659	4246	4071	5787	14689	3239	1038	423	31
Arapsun	Erkek	393	865	1140	1294	1167	1625	548	272	90	2
	Kadın	319	683	948	1083	1347	3367	850	293	123	11
Koçhisar	Erkek	863	1849	2569	2673	2972	5602	1504	612	214	23
	Kadın	613	1407	2359	2160	2719	8058	2031	517	263	26
Toplam	Erkek	3342	6136	8337	8943	9888	16762	4371	1927	642	59
	Kadın	2196	4749	7553	7314	9853	26114	6120	1848	809	68
Genel Toplam		5538	10885	15890	16257	19741	42876	10491	3775	1451	127

Tablo incelendiğinde genel nüfus içerisinde 20 yaş altı erkekler %60,6 oranında, kadınlar ise %47,5 oranındadır. 20 yaşın altındaki toplam genç nüfus oranı ise %53,7 olarak tespit edilmiştir. Nüfusun yarısından fazlası 20 yaş altında olup Aksaray nüfusu genç bir yapıya sahiptir. 20 yaş altında erkek nüfus kadın nüfusa göre fazla veya birbirine yakın iken 20 yaş üstünde kadınların sayısı erkeklere göre daha fazladır. Bunun sebebi kısmen savalarda erkek nüfusun şehit olması⁴ ve kadınların yaş ortalamasının erkeklerden yüksek olması ile izah edilebilir. Yaşlı nüfusun ise düşük olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar itibariyle Aksaray Vilayetinin iktisadî, sosyal ve ticarî açıdan gelişmesini sağlayacak bir nüfus alt yapısına sahip olduğu sonucuna varılabilir. Genç nüfusun Aksaray'da olduğu

⁴ Aksaray ve çevresinden şehitlerle ilgili olarak bkz. (Oruç-Umarusman, 2016: 41)

gibi Türkiye genelinde de fazla olması⁵, Cumhuriyet Hükümetlerinin, bu kesimin ihtiyaçlarını dikkate almasına neden olmuş ülke genelinde sanayi ve ticareti teşvik edici yatırımlar geliştirmelerine ve eğitim yatırımlarına daha fazla önem vermelerine neden olmuştur (Kara-Yuca, 2010: 198).

6. Aksaray'da Okur-Yazar Durumuna Göre Nüfus Dağılımı

Cumhuriyetin ilk yıllarındaki Aksaray nüfusunun okuma ve yazma durumu hakkındaki ilk bilgileri 1927 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarından öğrenmek mümkün olmaktadır. 1912 yılından itibaren aralıksız devam eden savaşlar birçok alanda olduğu gibi eğitim-öğretim açısından da ülkeyi olumsuz etkilemiştir. Öğretmenlerin cepheye gitmeleri, okul binalarının yetersizliği ve yaşanan ekonomik sıkıntılar bütün ülkeyi etkilediği gibi Aksaray'da bu durumdan oldukça etkilenmiştir. Cumhuriyetin ilk genel nüfus sayımına göre; 13.629.488 kişinin 12.517.992'si okuma-yazma bilmemektedir. Türkiye'nin genelinde 1.111.496 kişi okuma-yazma bilirken, toplam nüfus içerisindeki okuma-yazma oranı sadece %8'dir. Bu da Türkiye'nin genelinde okur-yazar oranının çok düşük olduğunu göstermektedir (Kodal, 2009: 246).

Tablo 6: Okur-Yazar Durumuna Göre Nüfus Dağılımı (TCBİUM, fasikül 2, 1929: 7)

Kazalar	Cinsiyet	Bilen	Bilmeyen
Aksaray	Erkek	1,862	32,268
	Kadın	119	37,328
Arapsun	Erkek	582	6,814
	Kadın	78	8,946
Koçhisar	Erkek	729	18,152
	Kadın	20	20,133
Toplam	Erkek	3,173	57,234
	Kadın	217	66,407
Genel Toplam		3,390	123,641

1927 sayımına göre Aksaray'da okur- yazar oranı %2,66 iken nüfusun %97,34'ü okuma -yazma bilmemekteydi. Bu oran Türkiye ortalamasının altındadır. Okuma- yazma bilenler içerisinde erkeklerin oranı %5,25, kadınların ise %0,32'dir. Buna göre Aksaray'da okuma- yazma oranının kadınlarda oldukça düşük olduğu görülmektedir. Erkeklerde bu sayı biraz daha fazladır. Osmanlı Devleti'nin de okur-yazar oranı oldukça düşüktü. Türkiye Cumhuriyetinin ilk yıllarında görülen okur-yazar oranındaki

⁵ Türkiye Genelinde 0—20 yaş grubu 6.580.969'dur. Bu sayı Türkiye genelinin %48'ine karşılık gelmektedir (Köse, 2010:179).

düşüklüğün sebebi Osmanlı Devleti'nden intikal eden bu durumdan kaynaklanmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti okur-yazar oranını hızla yükseltmek için 1928 yılında Harf İnkılabını gerçekleştirip Millet Mektepleri'ni açmıştır (Avcı, 2013: 43-59). Aksaray'da vali Yusuf Ziya'nın emri ile 1929 yılında 63 okuma-yazma kursu açılmıştır. Daha sonra 3 adet millet mektebi açılmıştır. Aynı şekilde Aksaray Türk Ocağı ve daha sonra da Aksaray Halkevi'nde okuma-yazma seferberliğine devam edilmiştir (Tekeli, 2008: 80-92).

7. Dini İnançlarına Göre Nüfus Dağılımı

Farklı inanç gruplarına mensup topluluklar, tarih boyunca Türk milletinin kendilerine tanıdığı hoşgörü ortamında dil, din ve kültürel özelliklerini yaşama ve yaşatma imkânına sahip olmuşlar, herhangi bir ayrıma maruz kalmadan yaşamlarını devam ettirmişlerdir. Cumhuriyetin ilk genel nüfus sayımında, gayrimüslimler yani Müslüman olmayanlar azınlık olarak belirlenirken, Müslümanlar ise bir bütün olarak değerlendirilmiştir (Kodal, 2009: 253). 1927 sayımı sonuçlarına göre Türkiye Cumhuriyeti nüfusunun % 97.36'sını Müslüman nüfus, % 2.64'ünü ise gayrimüslim nüfus teşkil etmekteydi (Köse, 2010: 164).

1927 Nüfus sayımına göre dini yapıya bakıldığında azınlıklar din, mezhep ve etnik adları ile kaydedilmiştir. 1927 sayımında Müslüman nüfus tek bir kategoride verilirken gayrimüslim nüfus mezhep bağlamında sınıflandırılarak kaydedilmiştir.

Tablo 7: Dini İnançlarına Göre Nüfus Dağılımı (TCBIUM, fasikül 2, 1929: 37)

YERLEŞİM YERİ	Cinsiyet	DİNLER								
		İslam	Katolik	Protestan	Ortodoks	Ermeni	Hristiyan	Musevi	Sair Dinler	Dinsiz veya Dini Meçhul
Aksaray	Erkek	34040	-	12	-	77	1	-	-	-
	Kadın	37368	1	13	-	65	-	-	-	-
Arapsun	Erkek	7392	-	-	-	-	-	1	3	-
	Kadın	9019	-	-	-	-	-	-	5	-
Koçhisar	Erkek	18880	-	-	-	1	-	-	-	-
	Kadın	20153	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	Erkek	60312	-	12	-	78	1	1	3	-
	Kadın	66540	1	13	-	65	-	-	5	-
Genel Toplam		126852	1	25	-	143	1	1	8	-

Aksaray'da 1927 yılı itibarıyla nüfusun, %99,85'i Müslüman, % 0,15'i ise gayrimüslim kişilerden oluşmaktaydı. Müslüman nüfus oranı bu sonuçlara göre Türkiye ortalamasının üzerindedir. 1883 yılında düzenlenen Konya Vilayet Salnamesinde Aksaray Kazasında 1318, Arapsun Kazasında 1583 Rum nüfus belirtilirken (Konya

1927 Nüfus Sayımına Göre Aksaray Vilayetinin Nüfus Özellikleri

Vilayet Salnamesi, 1300: 227-228) 1927 sayımında gayrimüslimlerin sayısı sadece 179 kişidir. Gayrimüslim nüfusun azalmasındaki en önemli faktör Lozan Antlaşması ile Türkiye-Yunanistan arasında yapılan mübadeledir. Bu mübadele kapsamında 1924 yılında Aksaray'a 3.286 muhacir yerleştirilmiştir (Sarı, 2011: 50).

8. Engel Durumuna Göre Nüfus Dağılımı

Nüfus özelliklerinden biri de, bir yerin nüfusu içerisindeki bedensel engellilik ve sağlamlık durumudur. Bu durum Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk genel nüfus sayımında ayrıntılı bir şekilde tespit edilmiştir. 1927 Genel Nüfus Sayımına göre Aksaray ve çevresindeki bedeni engellilik durumu aşağıdaki tabloda engelli özelliklerine göre tasnife tabi tutularak gösterilmiştir;

Tablo 8: Engel Durumuna Göre Nüfus Dağılımı (TCBİUM, fasikül 2, 1929: 37)

YERLEŞİM YERİ	Cinsiyet	MALULİYETLER						
		Maluliyetsiz	Kör	Sağır	Topal	Çolak	Kanbur	Sair Maluliyetler
Aksaray	Erkek	33,623	62	26	187	85	9	138
	Kadın	37,230	44	23	80	18	6	46
Arapsun	Erkek	7,243	22	5	46	35	2	43
	Kadın	8,973	6	3	26	-	-	16
Koçhisar	Erkek	18,618	41	12	80	45	3	82
	Kadın	20,017	24	6	64	8	2	32
Toplam	Erkek	59,484	125	43	313	165	14	263
	Kadın	66,220	74	32	170	26	8	94
Genel Toplam		125,704	199	75	483	191	22	357

Aksaray'da toplam nüfusun %98,95'i sağlam %1,05'i engellidir. Kadınların engelli nüfus içerisindeki oranı erkeklere göre daha düşüktür. Bu bilgiler ışığında, 1927 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre, Aksaray ve çevresindeki nüfusun, fizikî yönden sağlam bireylere sahip olduğunu söylemek mümkündür. Bahsi geçen nüfus içinde en çok rastlanan bedensel engellilik ise 483 kişi ile topallık, 199 kişi ile körlük ve 191 kişi ile çolaklıktır. Bu bilgiler tarihi veri özelliği taşımaktadır. Çünkü bu engellilerin büyük bir kısmının I. Dünya ve Milli Mücadele yıllarındaki savaşlarda yaralanmalardan kaynaklanmış olabileceğini söylenebilir. Çünkü Aksaray ve çevresinden bu savaşlara katılımın yoğun olduğu bilinmektedir. Ayrıca sağlık alanındaki (doğum esnasında bebeğe verilen zararlar gibi) yetersizliklerde bu hususta etkili olabilmektedir.

1927’de toplam nüfusun, %98,95’inin sağlıklı olması Aksaray’ın gelişmesi ve kalkınması için ihtiyaç duyulan beden gücü açısından büyük önem arz etmektedir.

9. Konuşulan Çeşitli Anadillere Göre Nüfus Dağılımı

Cumhuriyetin ilk genel nüfus sayımı sonuçlarından elde edilebilen Türkiye nüfusunun özelliklerinden biride ana dile göre nüfus miktarlarıdır. Bu nedenle, Aksaray Vilayetinde ikamet eden nüfusun konuştuğu anadilleri sayım sonuçlardan öğrenmek mümkündür.

Tablo 9: Konuşulan Çeşitli Anadillere Göre Nüfus Dağılımı (TCBİUM, fasikül 2, 1929: 53)

Yerleşim Yeri	Cinsiyet	LİSANLAR							
		Türkçe	Rumca	Ermenice	Arapça	Çerkesçe	Kürtçe	Tatarca	Sair ve Meçhul Lisanlar
Aksaray	Erkek	31,180	1	-	2	66	2,879	1	1
	Kadın	34,055	-	3	-	56	3,332	-	1
Arapşun	Erkek	7,395	-	-	1	-	-	-	-
	Kadın	9,021	-	-	2	-	1	-	-
Koçhisar	Erkek	17,813	-	-	-	40	929	99	-
	Kadın	18,957	-	-	-	45	1,000	151	-
Toplam	Erkek	56,388	1	-	3	106	3,808	100	1
	Kadın	62,033	-	3	2	101	4,333	151	1
Genel Toplam		118,421	1	3	5	207	8,141	251	2

1927 yılı sayımına göre Aksaray genelinde %93,22 oranında Türkçe konuşulmaktaydı. Bir diğer ifadeyle anadili Türkçe olan insan sayısı 118,421 idi. Türkçe dışında Rumca konuşan 1 kişi, Ermenice konuşan 3 kişi, Arapça konuşan 5 kişi, Çerkesçe konuşan 207 kişi, Kürtçe konuşan 8.141 kişi, Tatarca konuşan ise 251 kişi bulunmaktaydı. Bu sonuçlara göre Aksaray ve çevresinde Türkçe en fazla konuşulan ve geçerliliği olan bir dildir. Halkın %93,22 oranında Türkçe konuşuyor olması, bölgede hiçbir yoruma sebep olmadan, Türklerin hâkim millet konumunda olduğunu göstermektedir. Aksaray ve çevresinde Çerkesçe, Kürtçe ve Tatarca konuşanların olması, Osmanlı devleti zamanında bölgeye yapılan Kafkas göçleri ve Kürt iskân politikası ile alakalıdır. 19. Yüzyılın sonlarında Rus baskısı sonucu Kafkaslardan Anadolu’ya göçler yapılmış. Bu göçlerin Türkiye’de yerleştirildiği bölgelerden birinin de Aksaray’ın da bağlı bulunduğu Konya vilayetidir. Konya Vilayetine 6251 nüfus yerleştirilmiştir (Berber, 2011: 42). Tabloda görülen Çerkesçe konuşan 207 kişi se Aksaray’a iskân ettirilen 28 hane ile ilgilidir (İpek, 1991: 126). Tabloda görülen Kürtçe konuşan nüfusun sebebinin de I. Dünya Savaşı yıllarında İç Anadolu’ya yapılan Kürt iskânıdır. I. Dünya Savaşı devam ederken 4 Mayıs 1916 tarihinde Ankara, Konya, Kayseri ve Aksaray’ın da bağlı olduğu Niğde gibi vilayet ile mutasarrıflara gönderilen şifreli telgrafta Kürt Mültecilerin

1927 Nüfus Sayımına Göre Aksaray Vilayetinin Nüfus Özellikleri

yerli ahalinin %5'i oranını geçmeyecek şekilde iskan olunmaları istenmiştir (Dündar, 2002: 143-144). Cumhuriyetin ilk yıllarında da doğudan İç Anadolu'ya nüfus iskânı yapılmıştır. Aksaray Vilayetinden Dâhiliye Vekâletine gönderilen 27 Ağustos 1927 tarihli bir telgrafta, şark vilayetlerinden gelen mültecilerin Aksaray ve Arapsun kazasına tamamının iskân edildiği bildirilmiştir (Sarı, 2011: 241).

10. Mesleklere Göre Nüfus Dağılımı

1927 nüfus sayımında mesleklerle ilgili olarak ayrıntılı tespitler yapılmıştır. Böylece yerleşim birimlerinin zirai, sınai, ticari ve hizmet sektöründeki durumlarını nüfusun bu özelliklerinden faydalanarak ortaya koymak mümkündür. Buna göre Aksaray'ın iktisadi çalışma kolları bakımından nüfusu aşağıdaki gibidir;

Tablo 10: Mesleklere Göre Nüfus Dağılımı (TCBİUM, Fasikül 2, 1929: 22)

YERLEŞİM YERİ	Cinsiyet	MESLEKLER										
		Zirai	Sınai	Ticari	Serbest	Memur	Hakimler	Ordu	P.T.T	Muhtelif	Meslekler Yekunu	Mesleksiz ve Mesleği Meçhul
Aksaray	Erkek	15364	449	409	145	150	13	84	3	74	16691	17439
	Kadın	2265	10	2	3	1	-	-	-	18	2299	35148
Arapsun	Erkek	3016	64	72	31	38	4	20	2	29	3276	4120
	Kadın	2534	5	-	1	-	-	-	-	1	2541	6483
Koçhisar	Erkek	9786	151	110	52	72	6	45	2	33	10257	8624
	Kadın	789	1	-	2	-	-	-	-	-	792	19361
Toplam	Erkek	28166	664	591	228	260	23	149	7	136	30224	30183
	Kadın	5588	16	2	6	1	-	-	-	19	5632	60992
Genel Toplam		33754	680	593	234	261	23	149	7	155	35856	91175

1927 yılı genel nüfus sayımına göre Aksaray'da toplam nüfusun %28,22'si bir meslek sahibi iken geriye kalan %71,78'inin herhangi bir meslek sahibi olmadığı tespit edilmiştir. Ancak 1927 nüfus sayımında 91.175 kişi olarak görülen mesleği belirtilmeyenlerin 68.312'ni 20 yaş altı, 5.353'nü 61 yaş üstü kişiler oluşturmaktadır. 20 yaş altını henüz meslek sahibi olmamış, 61 yaş ve üzerini ise meslekten emekli olmuş kişiler olarak düşünürsek aslında nüfusun büyük bir çoğunluğunun meslek sahibi olduğu görülür. Meslekler ile ilgili tespitler 1927 yılı nüfus verilerine ait tablolar esas alındığı için meslek isimleri tablolar esas alınarak verilmiştir. Ayrıca tablolarda diğer mesleklere ait bilgiler bulunmamaktadır.

Meslekler toplamı içerisinde ziraatla uğraşanlar %26,5 ile en yüksek oranı teşkil etmektedir. Çünkü Türk toplumunun genelinde olduğu gibi Aksaray nüfusunun büyük çoğunluğunu tarım toplumu oluşturmaktadır.

Sonuç

Nüfus sayımları, günümüzde dünyanın hemen her yerinde, belli sınırlar içerisindeki bir bölgenin nüfusunu tespit etmek ve istatistik veriler hazırlamak için belli aralıklarla yapılan bir uygulamadır. Türkiye Cumhuriyeti'nde ilk genel nüfus sayımı 1927 yılında gerçekleştirilmiştir. Bu nüfus sayımında Aksaray'ın nüfus yapısına ilişkin ilk kesin veriler elde edilmiştir. Aksaray'ın nüfus bakımından az nüfuslu olduğunu görmekteyiz. Nüfusun büyük bir kısmı merkezde toplanmış, Aksaray'dan sonra nüfus yoğunluğuna sahip kaza Koçhisar'dır. Aksaray nüfusu şehir merkezlerinden ziyade kırsal kesimde yaşamakta ve geçimini tarım ve hayvancılıkla sağlamaktaydı. Nüfusun çoğunluğu gençlerden oluşmaktadır. Genç nüfusun yüksek düzeyde bulunması çalışma ve üretim açısından Aksaray için büyük avantajlar sağlayacak durumdadır.

Ancak bu genç nüfus da dâhil olmak üzere Aksaray'da okuma yazma oranı Türkiye geneline bakıldığında oldukça düşüktür. Bu neden Aksaray'da Valilik, Türk Ocağı ve Halkevi bünyesinde okuma yazma seferberliği yapılmıştır. Bu çalışmalara halkın büyük bir ilgi ve katılımının söz konusu olduğu görülmektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarında Türk milletinin uzun ve yorucu savaşlardan çıkmış olması ülke genelinde olduğu gibi Aksaray'da da kadın nüfus sayısının özellikle de dul kadın sayısının erkek sayısına oranla on kat daha fazla olmasına etki etmiştir. Dul kadın sayısının fazla olmasının bir diğer sebebi de kadınların ortalama yaş ömrünün fazla olmasıdır. Nüfusun doğum yeri itibariyle dağılımına bakıldığında çok büyük bir çoğunluğunun Türkiye doğumlu olduğu tespit edilmiştir. Bir başka göze çarpan sonuç ise yurt dışında doğan ve Aksaray'da yaşayan en fazla nüfus Rusya doğumludur. Çünkü Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde Kafkasya'dan gelen göçlerin bir kısmı bu bölgeye iskân ettirilmiştir. Aksaray nüfusunun tamamına yakını Müslüman olmakla beraber değişik din ve mezhepten insanlarda yaşamaktadır. Gayrimüslimler içerisinde Ermeniler çoğunluğu oluşmaktadır. Nüfus sayımında çıkarılan bir diğer sonuç ise Türkçenin % 93.22'lik baskın bir oranda konuşulduğunu göstermektedir. Nüfus özelliklerinden biri olan engelli nüfus durumuna bakıldığında Aksaray'da çoğunluğun erkek olmak üzere topal, kör ve çolak oldukları görülmekle beraber nüfusun %98,95'i sağlamdır.

Bu sayım sonucu elde edilen bilgilerden biri de Anadolu'nun pek çok ilinde ve Aksaray'da Gayrimüslim nüfusun çok büyük bir kısmının sınırlarımız dışına göç ettiğinin görülmesidir. Buna karşılık sınırlarımız dışında bulunan soydaşlarımızın önemli bir kısmının

ülkemize göç ettiği görülmüştür. Böylece Malazgirt’le başlayan Anadolu’nun Türkleşip İslamlaşma süreci Cumhuriyetin ilk yıllarında tamamlanmıştır.

Kaynakça

- Avcı, Cemal, (2013), “Harf İnkılabı ve Millet Mektepleri”, *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, III, 2: 43-59.
- Berber, Ferhat, (2011), “19. Yüzyılda Kafkasya’dan Anadolu’ya Yapılan Göçler”, *Karadeniz Araştırmaları*, 31: 17-49.
- Çanak, Erdem- Yeşil, Ahmet, (2015), “Atatürk Döneminde Adana (Seyhan) Vilayetinin Demografik Yapısı”, *Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 14: 101-128.
- Dinç, Güven,(2007), “Cumhuriyetin İlk Nüfus Sayımına Göre Antalya’nın Demografik Yapısı”, *İstanbul Üniversitesi Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, 12: 65-87.
- Dündar, Fuat, (2002), *İttihat ve Terakkin’in Müslümanları İskân Politikası (1913-1918)*, İletişim yayımları, İstanbul.
- İpek, Nedim, (1991), “Kafkaslardan Anadolu’ya Göçler, *Onokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, VI: 97-134.
- Kara, Hidayet-Yuca, Sami, (2010), “Cumhuriyetin İlk Nüfus Sayımına Göre Iğdır’ın Demografik Yapısı”, *History Studies International Journal of History*, II, 3: 189-200.
- Kodal, Tahir, (2009), “Türkiye Cumhuriyeti’nin İlk Genel Nüfus Sayımında Çorum Vilâyeti’nin Nüfus Özellikleri” *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, XIX, 1: 233-258
- Kodal, Tahir, (2009), *Denizli Nüfus Tarihi (1923-2008)*, Divan Kitap, Ankara.
- Konya Vilayet Salnamesi*, (1300)
- Köse, Mustafa, (2010), *1927 Nüfus Sayımı ve Sonuçlarının Değerlendirilmesi*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü(Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon.
- Mektupçu Hilmi, (1931), *Aksaray Tarihçesi*, Aksaray Vilayet Matbaası, Aksaray.
- Oktay, Elif Yüksel, (2014), “Türkiye’de Cumhuriyet’in İlanından Günümüze Uygulanan Nüfus Politikaları”, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, IV, 7: 31-52.
- Oruç, Alper Tunga-Umarusman, Nurullah, (2016), “Balkan Savaşları, I. Dünya Savaşı ve Milli Mücadelede Aksaraylı Şehitler”, *I. Uluslararası Aksaray Sempozyumu (Tarih, Kültür, Din, Medeniyet) Tam Metin Kitabı*), Aksaray: 32-42.

Öztürk, İbrahim, (2008), *Niğde Sancağı*, Kömen Yayınları, Konya.

Sarı, Necmi, (2011), *Atatürk Dönemi İç Anadolu Bölgesi'nde İmar İskan Faaliyetleri*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Doktora Tezi), Konya.

Sertel, Savaş, (2014), "1927 Genel Nüfus Sayımı Sonuçlarına Göre Bitlis'in Nüfus Fonksiyonları", *Turkish Studies*, IX, 4: 1015-1034.

Tamer, Aytül-Bozbeyoğlu, Alanur Çavlin (2004), "1927 Nüfus Sayımının Türkiye'de Ulus Devlet İnşasındaki Yeri: Basında Yansımalar", *Nüfusbilim Dergisi*, 24: 73-88.

TBMM, *Zb. C., D. I, V*: 60-62.

TCBİUM, (1928), *1927 Umumi Nüfus Tahriri*, Türk Ocakları Merkez Heyeti Matbaası, Ankara.

Tekeli, Osman, (2008), *Aksaray Vilayeti Tarihi (1926-1933)*, Aksaray.

Tuğluoğlu, Fatih, (2012), "Türkiye Cumhuriyeti'nin İkinci Nüfus Sayımı 20 İlkteşrin 1935 (Ne Bir Eksik Ne Bir Fazla)", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XII, 25: 55-78.

Türkiye Cumhuriyeti Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü, (1929), *28 Teşrinievvel 1927 Umumi Nüfus Tahriri*, Fasikül 1-3, Ankara.

Yıldırım, Seyfi, (2016), "Cumhuriyet Dönemi Nüfus Politikaları Çerçevesinde Göç ve Göç Politikaları (1921-1960)", *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 24: 273-302.